

*Дзюман О. І.,
студентка 4 курсу спеціальності 081 «Право» історичного факультету
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
Науковий керівник: Рудницька О. П.,
кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри права та публічного
управління Житомирського державного університету імені Івана Франка*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПУСТОК У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Після здобуття Україною незалежності одним із першочергових завдань розбудови демократичної, соціальної та правової держави стало формування власної законодавчої бази, в тому числі і в галузі трудового права. Комплексно правове регулювання тривалості та порядку надання відпусток здійснюється нормами Кодексу законів про працю України та Закону України «Про відпустки» від 15 листопада 1996 р.

Загалом, відпустки є найтривалішим часом відпочинку працівників, передбаченим міжнародним та національним законодавством. Згідно ст.45 Конституції України, кожен, хто працює, має право на відпочинок [1]. Відпустки дозволяють працівнику більш повноцінно підійти до відпочинку, відновлення працездатності, зміцнення здоров'я, а також задовольнити значущі для працівника та його сім'ї потреби та інтереси в народженні та вихованні дітей, навчанні, науці, спорті тощо.

До часу відпочинку належить перерва протягом робочого дня, щоденний відпочинок, міжзмінний відпочинок, вихідні, святкові й неробочі дні, а також щорічні відпустки [8, с.3]. Тривалість відпусток незалежно від режимів та графіків роботи розраховується в календарних днях. Але, у період дії воєнного стану, святкові та неробочі дні при визначенні тривалості щорічних відпусток та додаткової відпустки працівникам, які мають дітей або повнолітню дитину - особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, не враховуються [3].

Загальновідомим є той факт, що 24 лютого 2022 року почалось повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію нашої країни. У зв'язку з цим, та на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України [1], Закону України "Про правовий режим воєнного стану" [6], Указом Президента України від 24.02.2022 р. було запроваджено воєнний стан на усій території нашої держави [7]. Так як на сьогодні збройна агресія в Україні не закінчилась, влада продовжує термін дії воєнного стану відповідним законом.

Уведення воєнного стану в Україні у зв'язку із вторгненням російських військ на її територію, кардинально змінило життя багатьох людей. Потреба в захисті прав та свобод громадян, гарантованих Конституцією України, стала дуже актуальною. Реалії подій свідчать про те, що трудове законодавство, яке в мирний час цілком забезпечувало право на відпочинок, під час воєнного стану стикнулося з певними проблемами. Вирішення цих проблем спонукало до ухвалення низки законів та нормативно-правових актів щодо реалізації права на відпочинок в умовах воєнного стану [8, с.5].

Ухвалений 15.03.2022 р. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» присвятив окрему статтю відпусткам – ст. 12 «Відпустки». Так, ч. 1 ст. 12 Закону передбачає, що у період дії воєнного стану надання працівнику щорічної основної відпустки за рішенням роботодавця може бути обмежено тривалістю 24 календарні дні за поточний робочий рік [5].

Відповідно до ч. 1 ст. 75 Кодексу законів про працю України та ч. 1 ст. 6 Закону України «Про відпустки», щорічна основна відпустка надається працівникам тривалістю не менш як 24 календарні дні за відпрацьований робочий рік, який відлічується з дня укладення трудового договору [2, 3].

Інші частини ст. 6 Закону України «Про відпустки», такі як ч.ч. 2–8 передбачають більшу тривалість щорічної основної відпустки для окремих категорій працівників. Наприклад, керівним працівникам навчальних закладів та

установ освіти, навчальних (педагогічних) частин (підрозділів) інших установ і закладів, педагогічним, науково-педагогічним працівникам та науковим працівникам надається щорічна основна відпустка тривалістю до 56 календарних днів [3].

Також ч. 1 ст. 12 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» передбачає, що у період дії воєнного стану роботодавець може відмовити працівнику в наданні невикористаних днів щорічної відпустки. Норми ч. 7 ст. 79, ч. 5 ст. 80 Кодексу законів про працю України та ч. 5 ст. 11, ч. 2 ст. 12 Закону України «Про відпустки» у період дії воєнного стану не застосовуються [5].

Отже, сьогодні не застосовуються наступні важливі гарантії прав працівників у сфері відпусток:

- заборона ненадання щорічних відпусток повної тривалості протягом двох років підряд, а також ненадання їх протягом робочого року особам віком до вісімнадцяти років та працівникам, які мають право на щорічні додаткові відпустки за роботу із шкідливими і важкими умовами чи з особливим характером праці (ч. 5 ст. 80 Кодексу законів про працю України, ч. 5 ст. 11 Закону України «Про відпустки»);

- обов'язкове надання невикористаної частини щорічної відпустки працівнику, як правило, до кінця робочого року, але не пізніше 12 місяців після закінчення робочого року, за який надається відпустка (ч. 7 ст. 79 Кодексу законів про працю України, ч. 2 ст. 12 Закону України «Про відпустки»).

Відповідно до ч. 2 ст. 12 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» у період дії воєнного стану роботодавець може відмовити працівнику в наданні будь-якого виду відпусток (крім відпустки у зв'язку вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку), якщо такий працівник залучений до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури [5].

З огляду на те, що воєнний стан триває більше року і постійно продовжується без перспектив скасування в недалекому майбутньому, а більшість підприємств, установ, організацій в Україні працюють у звичайному режимі, вважаю за необхідне залишити вказані вище обмеження, встановлені Законом України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», лише для тих, хто працює на об'єктах критичної інфраструктури (в оборонній сфері, сфері забезпечення життєдіяльності населення тощо).

Таким чином, підсумовуючи вищесказане, можна зробити наступний висновок. Спостерігаючи за позитивною динамікою правового регулювання права на відпочинок, слід зазначити, що законодавство в період режиму воєнного стану спрямовано на збереження права усіх громадян України на відпочинок, підтримуючи основні положення, гарантовані Кодексом законів про працю України та Конституцією України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Кодекс законів про працю від 17.12.1971 № 322-VIII. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
3. Про відпустки: Закон України. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Мельник К. Ю. Правове регулювання відпусток в умовах воєнного стану. *Соціальне право*. 2022. №4. С. 66-73.
5. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>
6. Про правовий режим воєнного стану: Закон України. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

7. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні: Закон України. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>

8. Лиманський П. П. Правове регулювання часу відпочинку науково-педагогічних працівників: виклики режиму воєнного стану. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Право». 2023. №37. С. 100-106.

*Лікарчук М. М.,
студентка 1 курсу СВО магістра,
факультету права, публічного управління і адміністрування,
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського*

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СУДОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

На сьогодні можна стверджувати, що права людини є якісним показником розвитку людства. Зрозуміло, що між періодом рабства та сьогоднішнім є великий прогрес у сфері прав людини та не тільки. Проте, необхідність удосконалення системи захисту прав людини все ще існує, і суспільство потребує позитивних змін.

Судовий захист прав людини є одним з найважливіших механізмів забезпечення прав і свобод людини. Суд, як незалежний і неупереджений орган, має право розглядати справи про порушення прав людини та приймати рішення, що спрямовані на їх відновлення.

У сучасних умовах судовий захист прав людини стикається з низкою проблем, які вимагають удосконалення. До них можна віднести:

- Недосконалість судового законодавства. Багато норм судового законодавства потребують уточнення та вдосконалення з метою забезпечення